

Medlemsblad för Svensk-Lettiska Föreningen

Nr 2 (8) 1997, mars

Ordförande: John Crafoord, tel 08/759 08 19

Redaktion: Rune Bengtsson, Bäckgårdsvägen 39 I, 143 41 VÅRBY,
tel 08/740 42 53, 782 26 37, fax 782 26 41, e-post rune.bengtsson@prv.se

Postgiro 94 86 93-7

Kallelse till årsmöte i Svensk-lettiska föreningen

Föreningens medlemmar kallas härmed till årsmöte torsdagen den 10 april kl 18.00 på Polska institutet, Villagatan 2, Stockholm.

Efter sedvanliga årsmötesförhandlingar kommer föreningens ordförande, John Crafoord, att berätta om och visa bilder från sin resa till Riga och Lettgallen i februari i år. Resan gjorde han för att med egna ögon se och uppleva hur människor har det vintertid i avlägsna delar av landet. Genom benägen hjälp från Lettlands Röda kors fick han rika tillfällen att träffa människor på livets skuggsida, både i hemmen och på olika institutioner. Ett ytterligare syfte med resan var att bereda marken för fler vänortskontakter just med de östliga delarna av Lettland. Ett mycket intressant reportage kan utlovas!

Under kvällen kommer någon form av förtäring att erbjudas till självkostnadspris.

Välkomna!

Styrelsen

Men denna kallelse vill vi gärna passa på att bifoga en intressant artikel som vi fått oss tillsänd från Åsa-Maria Turesson i Gnosjö, en av de många, många duktiga och ambitiösa människor som ingår i samverkansgruppen "Gnosjö hjälper".

Alla människor har väl någon gång drömt om att få resa i tiden. Alla vet att det är praktiskt omöjligt. Ändå har jag fått möjligheten! Ja, nästan i alla fall...

Under hösten 1996 tillbringade jag två månader i Lettland. Jag bodde i en liten kommun som heter Targale, belägen ungefär en mil söder om hamnstaden Ventspils vid Lettlands västkust. Detta ställe är dessutom min hemkommun Gnosjö's vänort. Min uppgift var att arbeta som resurslärare i engelska på Targale Pamatskola, vilket motsvarar vår grundskola. På förfrågan av lärarna på skolan fick jag också hålla i en "grundkurs" i svenska.

Det var inte mitt första besök i Lettland. Sedan 1993 har jag kommit tillbaka varje år, då jag medverkat i ett utbildningsprojekt. Det har då handlat om tio dagar åt gången. Därmed blev dessa två månader en helt annan upplevelse, där ett "nytt" Lettland öppnade sig för mig. Det var först nu som jag började känna Lettland inifrån genom att uppleva landet från letternas perspektiv.

Mitt boende var ganska primitivt (jag kommer aldrig mer att klaga på min studentlya!). Jag delade en lägenhet i Targale med en lettisk gymnasist, som studerade i Ventspils. Hennes engelska var knagglig, men med kroppsspråk och ordböcker lyckades vi föra en hyfsad dialog. Ändå var hon en av de bättre! Då det inte fanns varmvatten i hela Targale, kom den stora grytan på spisen väl till pass varje dag. Var det inte dags att tvätta sig i den stora baljan i "badrummet" eller tvätta håret, så behövde man ju diska eller tvätta sina kläder. Sådant som går på nolltid här hemma, kunde ta en hel eftermiddag! Å andra sidan var det ingen katastrof då jag inte ledav tidsbrist direkt. Targale är inte någon metropol vad gäller "ställan" att gå till och träffa folk. Vi hade inte heller någon TV eller radio/kassettspelare i lägenheten. Nåja, en TV fanns, men den *fungerade* inte... Det blev en hel del bussturer in till Ventspils, där både biblioteket och ett kafé började se mig som stamgäst!

Nämnas bör att jag till en början upplevde mitt boende som väldigt romantiskt och, inte minst, exotiskt, just för att det kändes som en stor utmaning. Jag är född på 70-talet och har bara behövt trycka på knappar för att få det jag vill ha, i princip. Har man allt man kan önska ser man inte hur bekvämt det är... Efter några veckor dock, övergick min skönmålning av boendet i frustration över hur *jobbigt* det var att alltid behöva tänka på hur mycket det värmda vattnet skulle räcka till.

Att bo som enda utlänning i en ort som Targale medförde också viss frustration. Jag blev "kändis" nästan omedelbart, vilket inte var så konstigt då jag hade alla barn i byn, mellan nio och sexton år, i engelska. För de flesta var jag deras första möte med världen utanför det gamla Sovjetunionen. Att jag bara pratade engelska, och inte ryska eller lettiska, bidrog naturligtvis ännu mer till att jag blev betraktad som annorlunda. Framförallt de yngre barnen sprang efter mig till och från skolan varje dag, följde mig om jag var ute och gick och nästan varje kväll stod de utanför mitt fönster och skrek "hello" och "good bye"! Den ljusa sidan av det hela var när lärarna berättade om föräldrarnas glädje då deras barn kommit hem och stolt berättat att de "pratade" engelska. Kan det motivera dem att lära sig språket är det värt allt. De vuxna kunde däremot ta lite avstånd från mig, kanske på grund av rädsla för vad jag ansåg om deras sätt att leva. Det var först under den senaste perioden av min vistelse som jag märkte att de släppte mig närmare in på livet.

Denna tid var också rena hälsokuren vad gäller mat. Jag kom precis när odlingarna skulle skördas. Min rumskompis föräldrar hade, precis som de flesta i Lettland, eget jordbruk och därifrån fick vi potatis, morötter, lök, äpplen, plommon, kål, bönor, svamp, filbunke, kvarg, ost, leverpastej... Ingen Findus snabbmat här inte, tack och lov! Redan under min första helg drogs jag med ut på åkern för att hjälpa till med potatisplockningen, och dessutom plockade vi ett antal liter lingon. Inte heller under veckan kom jag undan, en solig tisdag var alla sexor, sjuor och åttor lediga från studier för att plocka potatis åt skolan. Vill man ha skolmat får man också arbeta för det!

Vistelsen hemma hos min rumskamrats familj var omvälvande. Det var som att stiga in i ett museum. Inget rinnande vatten (därmed utedass), vedspis, separator, mjölk som bars in i stora aluminiumhinkar för att beredas... ja, jag var helt fascinerad. Ständigt arbete för att hålla sig fast vid ett drägligt leverne. Allt måste tillvaratas och beredas, för att räcka så länge som möjligt. Jag insåg hur lite vi måste tänka på vår *överlevnad*, där hemma i välfärdssamhället (som inte är längre än femton mil från Ventspils).

Ja, det är så ofantligt många intryck som är svåra att sammanfatta i några ord. Jag skulle kunna skriva om min vän Astra i Zlekas, som inte vågar skratta i rädsla för att någon ska se att hon har tappat en del tänder. I och med detta har en stor del av hennes människovärde försvunnit. Jag skulle kunna skriva om hennes kamp för att kunna mätta sin familjs munnar, genom att arbeta dubbelt som lärare och jordbrukare. (Detta är dock inten ovanlig företeelse.) Likt många andra män i Lettland har hennes man förlorat hoppet om en bättre framtid, och flyr verkligheten genom att ta till flaskan. Jag skulle också kunna skriva om Valtas uppgivna blick då vi satt vid hennes köksbord en mörk oktoberkväll. Hon tittade ut genom fönstret, ner mot gatan, och sa knappt hörbart: "Jagser så många gå och leta i sopåsar nu för tiden, Mia. De är så många... Det är hemskt."

Ytteerligare ett intryck att nämna skulle vara det vanliga fenomenet att saker som går sönder sällan lagas. När vår telefon i lägenheten helt sonika dog, tyckte min rumskamrat att vi skulle vänta och se. Kanske skulle den fungera imorgon! Eller som när hon (äntligen) hade fixat en dammsugare, visade det sig att den snarare möblerade om dammet än sög upp det. Det slutade med att jag, i ren desperation, sopade heltäckningsmattan!

Vidare lär man sig att acceptera att vattnet helt plötsligt blir kolsvart, och att det "i normalt tillstånd" ger någon sorts gulbrun avlagring i alla grytor. Eller att värmen i lägenheterna kan komma i december, trots att kylan kommer redan i september. Skulle värmen mot all förmodan sättas på, ja då blir det oftast så hett inomhus att man måste ställa fönstren på glänt!

Nu är det faktiskt inte så hopplöst i Lettland som det kanske utmålas här. För det finns ju flera orsaker till att man står ut med det som nämnts ovan. En av dem är den värme som genomsköljer en när en av ens kollegor kommer med en stor påse äpplen och med ett stolt leende säger på bruten engelska: "It is for you, Mia. It is apples from my garden!"

Det var tufft att som ensam utlänning hantera alla intryck och upplevelser i Lettland. Det medförde att hemkomsten till Sverige kändes befriande. Man allt eftersom upplevelserna har sjunkit in, känner jag en längtan efter många små detaljer. I vårt samhälle har vi oftast så bråttom att vi glömmer av de där till synes obetydliga sakerna som gör stunderna i livet lite lättare. Det kan räcka med en blomma på namnsdagen, likör i lärarrummet en tisdag för att någon fyller år eller en korg med kakor till sin granne utan orsak...

*Åsa-Maria Turesson
Föreningsalliansen Gnosjö Hjälper*
